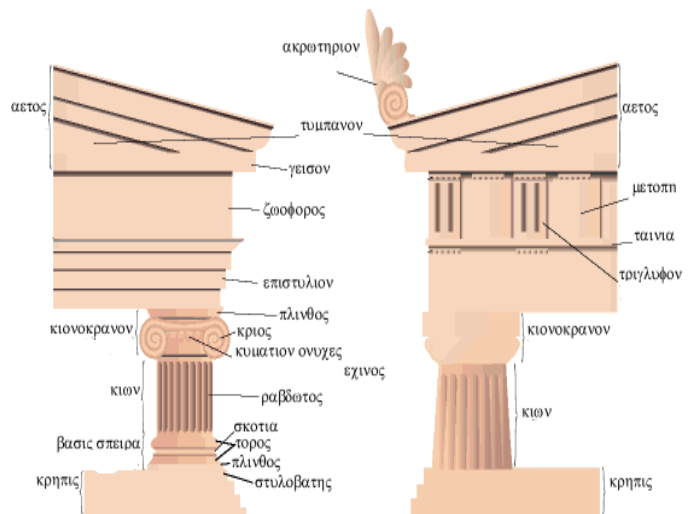

Η Ιστορία της Αρχιτεκτονικής στη Μικρά Ασία

Βουρλούμη Μαρία Β1

Ο Ιωνικός ρυθμός

Ο Ιωνικός ρυθμός εμφανίστηκε τον 7ο αι. π.Χ., σε περιοχές της Μικράς Ασίας που ήταν κατοικημένες από Ίωνες. Βασικό χαρακτηριστικό του είναι ο ιωνικός κίονας, που αποτελείται από το κιονόκρανο, τον κορμό και τη βάση. Συγκεκριμένα ο κίονας στηρίζει το θριγκό, που αποτελείται από το επιστύλιο, τη ζωφόρο και το γείσο. Κατά τη διάρκεια του 6^{ου} αι. π.Χ. πολλές πόλεις της Μικράς Ασίας, ακολουθώντας τα ανατολικά πρότυπα, δημιούργησαν δική τους αρχιτεκτονική έκφραση, στηριζόμενη πάντα στο διακοσμητικό και μορφολογικό πλούτο του ιωνικού ρυθμού.

Κατά τους Αρχαϊκούς χρόνους έγινε η πρώτη εμφάνιση των Ιωνικών ναών στην ανατολική Ιωνία, οι οποίοι ξεπερνούσαν κατά πολύ σε μέγεθος τους δωρικούς ναούς της ηπειρωτικής Ελλάδας, αν και ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός τους δεν διέφερε σημαντικά. Η πρόσοψη των ναών αυτών έχει συνήθως 8 κίονες, με ύψος που μπορεί να φτάνει ως και τα 19 μ., στην κάτοψη επικρατεί ο τύπος του μεγαλοπρεπούς δίπτερου, με δύο περιμετρικές κιονοστοιχίες γύρω από τον κυρίως ναό.

Ο Ιωνικός ρυθμός συνέχισε να γνωρίζει μεγάλη άνθηση στη Μικρά Ασία κατά τον 4ο αι. π.Χ. και την ελληνιστική περίοδο, όταν οι ελληνικές πόλεις είχαν την ευχέρεια να ανεγείρουν μεγαλόπρεπα οικοδομήματα που ανταγωνίζονταν του ναούς του παρελθόντος. Οι σημαντικότεροι ιωνικοί ναοί, είναι το Αρτεμίσιον στην Έφεσο, ο Ναός του Απόλλωνα στα Δίδυμα, ο Ναός της Αθηνάς στην Πριήνη, ο Ναός της Άρτεμης Λευκοφρυήνης στη Μαγνησία του Μαιάνδρου και ο Ναός της Άρτεμης στις Σάρδεις.

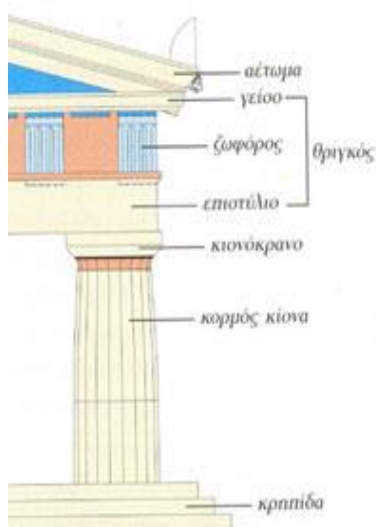
Ναός της Αρτέμιδος στη Έφεσο

Ο Αιολικός ρυθμός

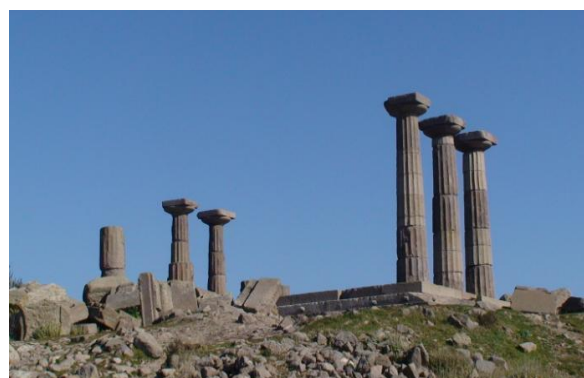
Ο Αιολικός ρυθμός αναπτύχθηκε στα τέλη περίπου του 7^{ου} αι. π.Χ. στη Σμύρνη, ενώ προέρχεται από την αρχιτεκτονική της Ανατολής (Ισραήλ, Ασσυρία). Το κιονόκρανο του συγκεκριμένου ρυθμού φέρει δύο έλικες, μεταξύ των οποίων αναπτύσσεται ένα ανθέμιο και στη βάση του έχει συνήθως ανάγλυφη διακόσμηση με πέταλα άνθους. Οι σημαντικότεροι ναοί αιολικού ρυθμού είναι ένας αρχαϊκός ναός στην αιολική Λάρισα, με αξιόλογες πήλινες κεραμώσεις και ο αρχαϊκός ναός στη Νεανδρία της Τρωάδας.

Ο Δωρικός ρυθμός

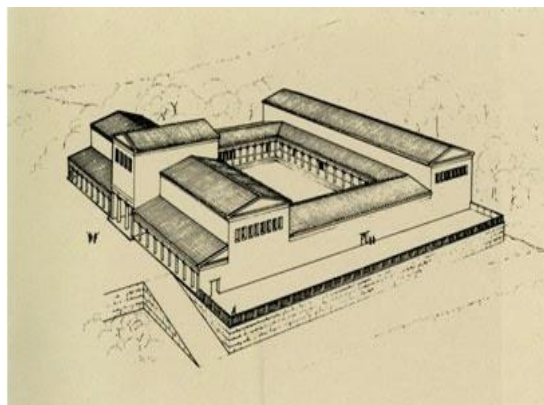
Ο δωρικός ρυθμός αντίθετα δεν γνώρισε ιδιαίτερη ανάπτυξη στη Μικρά Ασία. Μοναδικός ναός δωρικού ρυθμού κατά την αρχαϊκή περίοδο είναι ο Ναός της Αθηνάς στην Άσσο (540-530 π.Χ.) που όμως έχει και ιωνικά στοιχεία. Κατά την ελληνιστική περίοδο, ο δωρικός ρυθμός εμφανίζεται σποραδικά στη ναοδομία της Μικράς Ασίας, καθώς και σε κοσμικά οικήματα (πρόπυλα, στοές, γυμνάσια).

Ναός Αθηνάς στην Άσσο

Κλασική εποχή

Η αρχιτεκτονική του 5ου αι. π.Χ. χαρακτηρίζεται ειδικότερα από την αρμονία των αναλογιών. Οι αρχιτεκτονικές μορφές και οι τρόποι δόμησης βελτιώθηκαν, ενώ τα επιμέρους στοιχεία των αρχιτεκτονικών ρυθμών, του δωρικού και του ιωνικού, απέκτησαν τέλεια ισορροπία.

Αναπαράσταση του ναού της Αθηνάς Πολιάδας στη Πριήνη

Στην περιοχή της Μικράς Ασίας η αρχιτεκτονική αισθητική αναβίωσε τον 4ο αι. π.Χ. Η ιωνική αρχιτεκτονική εξελίχθηκε, ενώ οι μορφές της μαρτυρούσαν αττικές επιδράσεις, διατηρώντας όμως ταυτόχρονα την τοπική παράδοση της Ανατολής. Μοναδικά παραμένουν στην ιστορία της αρχιτεκτονικής τα ταφικά μνημεία της Ύστερης Κλασικής περιόδου, το Μνημείο των Νηρηίδων στην Ξάνθο της Λυκίας και το Μουσουλείο της Αλικαρνασσού στην Καρία. Την εποχή αυτή ανοικοδομήθηκε ο Ναός της Άρτεμης στην Έφεσο και χτίστηκε ο Ναός της Αθηνάς Πολιάδας στην Πριήνη. Γενικότερα η αρχιτεκτονική του 4ου αι. π.Χ. αποτέλεσε το συνδετικό κρίκο της κλασικής με την ελληνοιστική τέχνη, η οποία ακολούθησε.

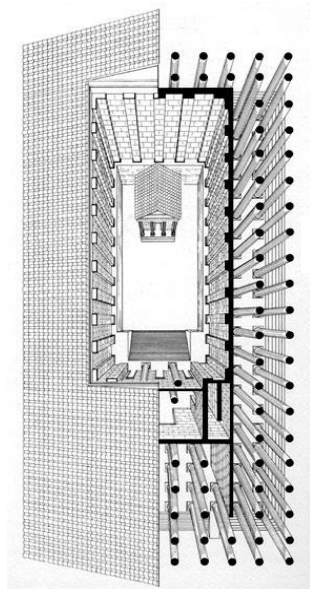
Ελληνοιστική εποχή

Κατά την ελληνοιστική εποχή το κέντρο βάρους του ελληνικού πολιτισμού μετατέθηκε στη Μικρά Ασία και την Ανατολή, με αποτέλεσμα την εξαιρετική ανάπτυξη και άνθηση της οικοδομικής τέχνης στην περιοχή αυτή. Τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνοιστικής αρχιτεκτονικής είναι οι μνημειακές διαστάσεις, η έντονη διακόσμηση, η χωροταξική διευθέτηση των κτηρίων, η βελτίωση της λειτουργικότητας και η εκμετάλλευση του εσωτερικού χώρου των οικοδομημάτων. Τα οικοδομήματα δωρικού ρυθμού ήταν ελάχιστα, ενώ αντίθετα ο ιωνικός και ο κορινθιακός ρυθμός γνώρισαν μεγάλη ακμή, λόγω του έντονα διακοσμητικού χαρακτήρα τους.

Ο Βωμός του Δία στη Πέργαμο, Μουσείο του Βερολίνου

Σύνηθες φαινόμενο ήταν επίσης και διαφόρων ρυθμών στο ίδιο οικοδόμημα. Η ναοδομία συνέχισε να κατέχει βασική θέση στην αρχιτεκτονική της περιοχής. Παλαιότερα ιερά ανοικοδομήθηκαν, ενώ ανεγέρθηκαν νέοι μνημειακοί ναοί, όπως ο Ναός της Άρτεμης στις Σάρδεις, ο Ναός του Απόλλωνα στα Δίδυμα, ο Ναός του Απόλλωνος Σμινθέως στη Χρύση της Τρωάδας. Ταυτόχρονα, μοναδικά δημιουργήματα της ελληνιστικής τέχνης αποτελούν οι βωμοί της Περγάμου, της Πριήνης και της Μαγνησίας του Μαιάνδρου.

Αναπαράσταση του ναού του Απόλλωνα στα Δίδυμα

Παράλληλα, κυριάρχησε η κοσμική αρχιτεκτονική. Οικοδομήθηκαν συγκροτήματα και κτήρια που πρόβαλαν το μεγαλείο των βασιλέων και εξυπηρετούσαν ποικίλες ανάγκες του δημόσιου και ιδιωτικού βίου, όπως αγορές, βουλευτήρια, πρυτανεία, στάδια, θέατρα, γυμνάσια, παλαίστρες, ανάκτορα και περίστυλες οικίες, όλα σε μεγάλες διαστάσεις και με πολυτελή διάκοσμο.

Σημαντική άνθηση γνώρισε ο οικοδομικός τύπος της στοάς. Η στοά ήταν κατεξοχήν ελληνικό κτήριο, το οποίο στα ελληνιστικά χρόνια απέκτησε μεγαλύτερες διαστάσεις και συχνά μάλιστα ήταν διώροφο. Προοριζόταν για τη στέγαση διαφόρων συγκροτημάτων, όπως αγορές, γυμνάσια, ιερά κ. ά. Ο σχεδιασμός των αγορών των μικρασιατικών πόλεων επηρεάστηκε επίσης από το ανανεωτικό πνεύμα της εποχής. Οικοδομήθηκαν περίστυλες αγορές κανονικού σχήματος, στις οποίες τα επιμέρους οικοδομήματα διευθετούνταν γύρω από έναν ανοιχτό υπαίθριο χώρο που οριζόταν από στοές. Τυπικά παραδείγματα των ελληνιστικών αγορών αποτελούν οι αγορές της Μαγνησίας του Μαιάνδρου και της Άσσου. Ως καινοτομία της ελληνιστικής εποχής πρέπει να χαρακτηριστεί και η ανάπτυξη των μνημειακών πρόπυλων, με πλούσια αρχιτεκτονική διακόσμηση. Πρόκειται για έναν τύπο που ενέπνευσε τις λαμπρές προσόψεις των οικοδομημάτων κατά τα ρωμαϊκά χρόνια. Εξαιρετικά παραδείγματα ελληνιστικών προπύλων αποτελούν το Πρόπυλο της Αθηνάς στην Πέργαμο και η Πύλη της Νότιας Αγοράς της Μιλήτου.